

τὰς ἐιαφόρους ἀσθενεῖας, ὅταν ὑπάρχῃ ἀνάγκη. Τὸν νὰ
θέλουν ὅμως δύο ἀδελφοὺς νὰ διεξασθῶν ἐκ τοῦ αὐτοῦ
ἐπαγγέλματος, εἶναι ώς ἐὰν ἀγαποῦνται δύο τὴν αὐτὴν
γυναικαῖα καὶ θέλησις νὰ ὑποσχελίσῃ τὸν ἄλλον.

16. Ἐλλας οὐ πέρ πάντα ταῦτα εἰ ἀδελφοί: πρέπει νὰ προφυλάττωνται ἐκ τῶν πονηρῶν εἰσηγήσεων καὶ λόγων καὶ ψ.θυρισμῶν τῶν συγγενῶν των καὶ μάλιστα τῶν γυναικῶν, αἱ ὄποιαι προσπαθῶν πολλάκις νὰ ἐρεθίζουν τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἀδελφῶν. «Εἶδες; ὁ ἀδελφός σου κάμνει ὅ, τι θέλει· αὐτὸν φαῦθοῦνται καὶ τιμοῦν ὅλοι· σὲ κανεὶς δέν σε πληγεῖται· σὺ τίποτε δὲν ἔχεις». — «Πῶς δὲν ἔχω;» πρέπει εὐθὺς νὰ ἀποκρίνεται. «Ἐχω ἀδελφὸν ἐνδοξον, καὶ τῆς δόξης του καὶ ἐγὼ μετέχω. Ἀγαπῶ δὲ περισσότερον καὶ τοῦ πλούτου καὶ τῆς δόξης τὸν πλούσιον καὶ ἐνδοξον ἀδελφόν μου.» Κατὰ τοιοῦτον τρόπον πρέπει νὰ ἀποκρούωμεν αὐτὰς τὰς διαβολάς. Πρὸς τούτοις φιλονεικίαι προέρχονται μεταξὺ ἀπαιδεγωγητῶν ἀδελφῶν καὶ ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς ἡλικίας. Οἱ μὲν δηλαδὴ πρεσβύτεροι πολλάκις ἀξιοῦν νὰ ἔχουν αὐτοὺς ὅλην τὴν δύναμιν, ὅλας τὰς τιμὰς καὶ νὰ ἐπιβάλλωνται ἐπὶ τῶν νεωτέρων, γινόμενοι οὕτω διστάρεστοι καὶ ἐνοχλητικοί· οἱ δὲ νεώτεροι ἀφ' ἐτέρου ἀφηνιάζουν καὶ θέλοντες καὶ αὐτοὺς νὰ ἐπιδειχθῶν καταφρονοῦν τοὺς πρεσβύτερους ἀδελφούς των. Τὸ ἐπακολούθημα δὲ τῆς τοιαύτης συμπεριφορᾶς των εἶνε, ὅτι οἱ μὲν νεώτεροι, νομίζοντες ὅτι οἱ πρεσβύτεροι ἀδελφοί τοὺς φθινοῦν καὶ θέλουν νὰ τοὺς ταπειγώνουν, δὲν δέχονται τὰς συμβούλας των, οἱ δὲ πρεσβύτεροι, ἐπιθυ-

μεῖντες αὐτοὶ νὰ ὑπερέχουν, φεύγονται τὴν προαγωγὴν τῶν νεωτέρων ἀδελφῶν των, νομίζοντες ὅτι διὰ ταύτης αὐτοὶ ταπεινοῦνται. Πῶς λοιπὸν δύνανται οἱ ἀδελφοὶ νὰ ἀπαλλαγοῦν ἐκ τοῦ κινδύνου τούτου τοῦ προερχομένου ἐκ τῆς διαφορᾶς τῆς ἡλικίας; Καθὼς κατὰ τὰς εὔεργεσίας ὁ μὲν εὔεργετῶν πρέπει νὰ νομίζῃ ὅτι ἡ εὔεργεσία τὴν ὅποιαν ἔκαμεν εἶνε μικρός, ὁ δὲ εὔεργετούμενος τούναντίον, ὅτι ἡ εὔεργεσία τὴν ὅποιαν ἔλαβεν εἶνε μεγάλη, σύτῳ καὶ οἱ ἀδελφοί, ὁ μὲν πρεσβύτερος πρέπει νὰ νομίζῃ ὅτι ἡ διαφορὰ τῆς ἡλικίας δὲν εἶνε σπουδαῖον πρᾶγμα, ὁ δὲ νεώτερος τούναντίον ὅτι εἶνε σπουδαῖον. Ἄν σῦτως ἔκλαμβάνουν τὸ πρᾶγμα, τότε οὕτε θὰ ὑπεργρανεύωνται σύτε θὰ ἀφηνιάζουν, οὕτε θὰ καταφρονοῦν οὕτε θὰ καταφρονοῦνται.

Ἐπειδὴ διμως τοῦ μὲν πρεσβυτέρου δικαίωμα εἶνε νὰ ἔχῃ τὴν φροντίδα τοῦ εἰκού, νὰ διευθύνῃ αὐτὸς τὰς ὑποθέσεις, αὐτὸς νὰ συμβουλεύῃ καὶ νὰ καθιστῇ, τοῦ δὲ νεωτέρου καθῆκον νὰ τιμῇ καὶ νὰ μιμηται καὶ νὰ παρακολουθῇ τὸν ἀδελφόν του, πρέπει ὁ μὲν πρεσβύτερος μᾶλλον ὡς φίλος καὶ ὡς πατήρ νὰ φέρεται πρὸς τὸν νεώτερον· νὰ προσπαθῇ μᾶλλον νὰ τὸν πειθῇ παρὰ νὰ τὸν διατάτῃ· μᾶλλον νὰ χαίρῃ καὶ νὰ τὸν ἐπαινῇ, ὅταν πράττῃ καλήν τινα πρᾶξιν, ή νὰ τὸν ἐπιπλήττῃ καὶ νὰ τὸν ψέγῃ, ὅταν περιπέπτῃ εἰς κανὲν ἀμάρτημα. Ο δὲ νεώτερος πρέπει νὰ ὑπακούῃ καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ εὔχαριστῇ τὸν πρεσβύτερον ἀνευ φθύνου. Ἡ ὑπακοή του καὶ ἡ εὐπειθεία τόσον αἰγυαλωτίζουν τὴν ψυχὴν τοῦ πρεσβυτέρου ἀδελφοῦ, ὅστε πολλάκις ἔκεινος δὲν πρά-

ΕΡΓΑΣΤΗΡΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΟ ΤΟΜΟΣ: ΕΠΙΚΑΘΗΗΤΗΣ ΤΟΝΤΙΝΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

τει τίποτε χωρίς νὰ συμβουλευθῇ τὸν νεώτερον. Πρα-
δείγματα ἀναφέρει πολλὰ ἡ Ἰστορία. Ἰδοὺ ἔν. Ὁ Ρω-
μαῖος Κάτων εἶχεν ἀδελφὸν πρεσβύτερον, τὸν ὄπωιον ἐκ
γεαρᾶς του ἥλικίας συνήθησε νὰ τιμᾷ, ὑπακούων εἰς τὰς
συμβουλὰς του ἀγευ ἀντιρρήσεως. Ἡ συμπεριφορά του
αὐτὴ τόσον ἐσχήμευτεν ἐκεῖνον, ὅτε, ὅταν ἦνδρώθη-
σαν, δὲν ἔπραξε τίποτε ὁ πρεσβύτερος ἀδελφὸς χωρὶς
νὰ τὸ γνωσίζῃ ὁ Κάτων.

Καὶ ἐγώ, ἐπιλέγει ὁ Πλούταρχος, εὐγνωμονῶ τὴν τύχην διὰ τὰ πολλὰ ἀγαθά, τὰ ὅποῖα μοι ἔδωκεν· ἀλλὰ πρὸ πάντων τὴν εὐγνωμονῶ διὰ τὴν ἀγάπην, τὴν ὅποιαν ὁ ἀδελφός μου Τίμων αἰσθάνεται πρὸς ἐμέ!

17. Καὶ εἰ ἀδελφοί εἰ ἔχοντες τὴν αὐτὴν περίπου
χλιδίαν πρέπει νὰ εἶνε προσεκτικοί, διότι παρουσιά-
ζονται πολλάκις πολλαῖς μικραῖς ἀφορμαῖς, αἱ ὅποιαι
γεγνοῦν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀδελφῶν τὴν ἔχθραν καὶ μῆ-
σος ἀθεράπευτον. Πολλάκις μικρὰ φιλονεικία εἴτε εἰς τὰ
παιγνίδια εἴτε εἰς τὰς συναναστροφὰς ἐξερεθίζει τόσον
τοὺς ἀδελφούς, ὥστε τέλος καταντοῦν νὰ γίνωνται ἔχθροι
ἀσπονδοί. Δὲν πρέπει νὰ ἀφίνωμεν νὰ εἰσδύῃ εἰς τὴν
ψυχήν μας ψυχρότης ἐκ τόσον μικρῶν ἀφορμῶν, ἀλλὰ
συμφέρον μας εἶνε νὰ ὑποχωρῶμεν ὁ εἰ; εἰς τὸν ἄλλον
καὶ μᾶλλον νὰ εὐχαριστούμεθα, ἐὰν ὑπερισχύσῃ ὁ ἀδελ-
φός μας καὶ ὅγις ἡμεῖς.

« Ἀλλά, θὰ ἀντείπῃ τις, δὲν μᾶς ἀναγκάζουν πολλάκις αὐταὶ αἱ ὑποθέσεις, αὐτὰ τὰ συμφέροντά μας νὰ διχογνωμῶμεν καὶ νὰ φιλονεικῶμεν πρὸς τοὺς ἀδελφῶντας μας; » Βεβαιώτατα, ἀλλ᾽ ἀκριβῶς τὰς φιλονικείας ταύτης

τας δὲν πρέπει νὰ τὰς κάψωμεν μὲ πάθος, εὗτε νὰ ἀφίωμεν νὰ εἰσχωρῇ εἰς τὴν ψυχήν μας ἔχθρα, ἀλλ' εὐθὺς μὲ τὴν κρίσιν μας καὶ τὸ λογικόν μας νὰ ἔξετάζωμεν τὴν διαφορὰν τὴν ὅποιαν ἔχομεν καὶ νὰ τὴν διαλύωμεν· διέτι, ἐάν τὴν ἀφήσωμεν νὰ εἰσδύσῃ ἕως εἰς τὴν ψυχήν μας, τότε δυσκόλως ἐκβάλλεται, καθώς δυσκόλως καθαρίζεται ἡ κηλίς, ἡ ὅποια εἰσέδυσε βαθέως. Ἐπειτα καλὸν εἶνε νὰ μιμούμεθα τοὺς μαθητὰς τοῦ φιλοσόφου Πυθαγόρου, οἵ ὅποιοι, ἐάν ποτε παρωργίζοντο καὶ ἐκ τῆς ὁργῆς κινούμενοι ἐφίλονεικουν καὶ ὑδρίζοντο, πρὸν ὁ ἥλιος δύσῃ ἔτειναν πρὸς ἀλλήλους τὰς χεῖρας καὶ εὕτω διέλυαν τὴν ἔχθραν των. Καὶ ὅμως αὐτοὶ δὲν ἦσαν συγγενεῖς, ἀλλ' ἀπλῶς συμμαθηταί. Ἡ φίλονεικία λατέπὸν καὶ ἡ διάστασις τῶν ἀδελφῶν πρέπει νὰ καταπαύῃ εὐθὺς ὡς παρέλθῃ ἡ ἀφορμὴ ἡ ὅποια τὴν προεκάλεσεν, ὅπως καταπαύει ὁ πυρετὸς ὁ προκαλούμενος ἐξ τιος ἐξοιδήματος, ἅμα παρέλθῃ τὸ ἐξοιδήμα τοῦτο. Ἐὰν δὲν διάστασις μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν ἐξακολουθήσῃ καὶ παραταθῇ καὶ ὅταν παρέλθῃ ἡ ἀφορμὴ ἡ προκαλέσασα αὐτήν, τότε ὅμοιάζει πρὸς τὸν πυρετόν, ὁ ὅποιος δὲν πίπτει καὶ ἀφεῖ παρέλθῃ τὸ ἐξοιδήμα. Καὶ καθὼς ὁ ἵατρὸς ὁ ἐπισκεπτόμενος τὸν ἀσθενῆ συμπεριάνει ὅτι ὁ πυρετὸς δὲν εἶχεν αἴτιαν τὸ ἐξοιδήμα, ἀλλὰ ἄλλην βαθυτέραν, εὕτω καὶ ὁ κόσμος ὑποπτεύει ὅτι ἡ ἔχθρα ἡ παραμένουσα καὶ ἀφ' οὗ παρέλθῃ ἡ περίστασις, ἡ ὅποια ἐφαίνετο ὅτι τὴν προεκάλεσε, δὲν εἶχεν αἴτιαν αὐτὴν τὴν περίστασιν, ἀλλὰ ὑπέβοσκεν ὑπούλως καὶ πρότερον, ἐξεδηλώθη δὲ διθείσῃς αὐτῆς τῆς ἀφορμῆς.

18. Ἐξίζει νὰ ἔκθέσωμεν ἐνταῦθα τὴν συμπεριφορὰν δύο ἀδελφῶν Περσῶν, εἰς ὅπερι ἐφιλονείκησαν ὅχι περὶ διανομῆς ὀλίγων στρεμμάτων γῆς ἢ ὀλίγων προβάτων, ἀλλὰ περὶ βασιλικοῦ θεόντου. Ὁ Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἀπεθκών κατέλιπε καὶ ἄλλους υἱοὺς καὶ τὸν Ξέρξην καὶ τὸν Ἀριαμένην. Μετὰ τὸν θάνατόν του ἄλλοι μὲν ἔκ τῶν Περσῶν ἔκριναν δικαιονότερον ὃ διαδεχθῆ τὸν πατέρα ὁ Ἀριαμένης, διέτι τοῦτο ὁ πρεσβύτατος δῆλων τῶν υἱῶν, ἄλλοι δὲ ὁ Ξέρξης, διεισπρώτος αὐτὸς ἐγενήθη ἀφ' ὃτου ἀνέλαβε τὴν βασιλείαν τῶν Περσῶν ὁ Δαρεῖος. Καὶ ὁ μὲν Ἀριαμένης, ἀπουσιάζων κατὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ἐπανήρχετο εἰς τὴν πρωτεύουσαν ὅχι ὄργιλως ἀλλ᾽ ἡσύχως, ώς νὰ μετέβαινεν εἴς τι δικαστήριον διὰ νὰ δικασθῇ· ὁ δὲ Ξέρξης, παρέὼν κατὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ἥρχεται νὰ ἐνεργῇ τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους ώς βασιλεὺς. "Οταν δῆμως ἦλθεν ὁ ἀδελφός του Ἀριαμένης, εὐθὺς ἀφήρετεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς του τὸ στέμμα καὶ οὕτως ἔσπευσε νὰ τὸν προεύπαντήσῃ. Τὸν ἡσπάσθη, τοῦ ἔδωκεν ἀπειρα δῶρα καὶ εἶπε: «Τώρα αὐτὴν τὴν τιμὴν σεῦ ἀπονέμω· ἐὰν δῆμως εἰς Πέρσαι φηφίσουν νὰ γίνω ἐγὼ βασιλεὺς, μάθε ὅτι σὺ θα ἔχῃς μετ' ἐμὲ τὴν μεγαλειτέραν δύναμιν.» Ὁ δὲ Ἀριαμένης ἀπήντησε· «Δέχομαι τὰ δῶρά σου. Ἐὰν δὲ ἀναγορευθῶ ἐγὼ βασιλεὺς, μάθε ὅτι σὺ θὰ ἔχῃς πλησίον μου τὰς μεγαλειτέρας τιμάς.» Ἡ ἡμέρα τῆς κρίσεως ἦλθε καὶ οἱ Πέρσαι ἐξέλεξαν δικαιότατον ἀνδρα, Ἀρτάθονον ὄνομαζόμενον, διὰ νὰ κρίνῃ εἰς ποῖον τῶν δύο ἀδελφῶν

ἀνήκεν ἡ βασιλεία. Ἐπειδὴ διμως ὁ Ερέξης δὲν ἦθελε
νὰ κριθῇ ἡ ὑπόθεσις ὑπὸ τοῦ Ἀρταβάνου, ἀλλὰ νὰ
ψηφισθῆσυν οἱ Πέρσαι, ἡ μήτηρ του τὸν ἐπέπληξεν
εἰποῦσα : «Διατί, τέκνον μου, δὲν θέλεις νὰ δικάσῃ
τὴν διαφοράν σας ἀνὴρ ἄριστος καὶ δικαιότατος ; Φο-
βεῖσαι μήπως νικηθῆς ; Ἄλλα καὶ οὐν νικηθῆς, θὰ λά-
βῃς τὸ διύτερον βραβεῖον, τὸ διποῖον μεγάλην τιμὴν
θὰ σεῦ φέρῃ, θὰ ὄνειμασθῆς ἐγκαθὴ ἀδελφὸς τοῦ βασι-
λέως, τῶν Περσῶν.» Ἀφ' οὗ ὁ Ερέξης ἐπεισθῇ, ὃ μὲν
Ἀρταβάνος ἔκρινεν ὅτι ἡ βασιλεία ἀνήκει εἰς τὸν Ερέ-
ξην, ὃ δὲ Ἀριαμένης εὖκὺς ἀναπιγδήσας προσεκύνησε
τὸν ἀδελφόν του, τὸν ἔλαχεν ἐκ τῆς χειρὸς καὶ τὸν
ἔκαθισεν ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. Διὰ τὴν συμπε-
ριφοράν του αὐτὴν μεγάλως ἐτιμᾶτο ὑπὸ τοῦ Ερέξεω
καὶ μεγίστας ὑπηρεσίας παρέσχεν εἰς αὐτὸν. Ὅστε πο-
λεμήσας ἄριστα καὶ εἰς Σαλαμῖνα ἀπέθανε χάριν τῆς
δόξης τοῦ ἀδελφοῦ του.

Ἐπίσης θαυμασμοῦ ἀξία εἶνε ἡ συμπεριφορὰ καὶ
ἄλλου ἀδελφοῦ. Ὁ Ἀντίοχος εἶχε πόλεμον κατὰ τοῦ
ἀδελφοῦ του περὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου. Ἄλλ' ὅταν
διεδύθη ὅτι ὁ ἀδελφὸς του εἰς μάχην τινὰ ἐθίνατώθη,
διότι δὲν ἔφανετο οὐδαμοῦ, τέσσον ἐλυπήθη, Ὅστε
καὶ μαῦρα ἐνεδύθη καὶ κλείσας τὸ ἀνάκτορόν του διέ-
ταξε γειτόν πένθος. Ἄλλ' ἡ φήμη ἦτο ψευδής. Ὅταν
δὲ ὁ Ἀντίοχος ἔμαθεν, ὅτι ὁ ἀδελφὸς του ζῆται καὶ συν-
αθροίζει ἄλλον στρατὸν διὰ νὰ ἐπιτεθῇ κατ' αὐτοῦ,
προσῆλθεν εἰς τὸν ναὸν καὶ προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν
Θεὸν διὰ τὴν σωτηρίαν του, διέταξε δὲ καὶ τοὺς ὑπη-

κόσους του^τ ὅλους νὰ προσφέρουν καὶ αὐτοὶ θυσίαν καὶ νὰ λαμπροφερεθῶν. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ἡ φιλοδοξία τοῦ Ἀντιόχου δὲν κατέπνιξεν εἰς τὴν ψυχήν του τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην.

Τὴν ἡμέραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐφιλονεικήσαμεν πρὸς τὸν ἀδελφὸν μας, πρέπει νὰ τὴν λησμονῶμεν ἢ νὰ τὴν θεωρῶμεν ως ἀποφράδα ἡμέραν. Δὲν εἶνε ἄδικον χάριν μιᾶς ἡμέρας νὰ λησμονῶμεν ἄλλας πολλάς, κατὰ τὰς ὁποίας συνεζήσαμεν ἐν ὅμονοιᾳ μὲ τοὺς ἀδελφούς μας καὶ ἀπελαύσαμεν τόσα ἀγαθά; Πρὸς τί ἡ φύσις ἔδωκεν εἰς τὸν ἀνθρωπὸν τὴν πραότητα καὶ τὴν ἀγενεῖκακίαν; Πρὸς ποίους θὰ δεῖξωμεν τὴν πραότητά μας, ἐάν δὲν τὴν δεῖξωμεν πρὸς τοὺς συγγενεῖς καὶ οἰκείους μας; Ἐὰν λοιπὸν ὁ ἀδελφός μας περιπέσῃ εἰς ἀμάρτημά τι, πρέπει νὰ εἴμεθα πρόθυμοι νὰ τὸν συγχωρήσωμεν· ἐάν δὲ ἡμεῖς ἀμάρτησωμεν, πρέπει νὰ σπεύσωμεν νὰ ζητήσωμεν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ μας συγγνώμην. Εἶνε μάλιστα ὡραῖον νὰ ἀμαλλῶνται οἱ ἀδελφοί, ὃ μὲν ἀδικηθεῖς νὰ δώσῃ συγγνώμην πρὸς ζητηθῆ, ὃ δὲ ἀδικηθεῖς νὰ σπεύσῃ πρῶτος νὰ ζητήσῃ συγγνώμην. Ὁ Εὔκλειδης ἦκουσε ποτε τὸν ἀδελφόν του θυμωμένον νὰ λέγῃ μὲ φωνὴν ἀγρίαν· «Νὰ μὴ ζήσω, ἐάν δέν σε ἐκδικήθω». Ἐκεῖνος ὅμως ἀπήντησε· «Καὶ ἐγὼ νὰ μὴ ζήσω, ἐάν δέν σε πείσω νὰ παύσῃς τὸν θυμόν σου καὶ δέν σε κάμω νὰ με ἀγαπᾷς πάλιν, ὅπως μὲ ἡγάπας.»

Ο Εύμενης, ὁ βασιλεὺς τῆς Περγάμου, μίαν φορὰν μετέβαινεν εἰς τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Ὁ ἀσπονδος ὅμως ἔχθρός του Περσεύς, βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας,

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΙΟΥΛΙΑΝΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΗΣ: ΕΠΙΚΑΘΗΓΗΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΥΡΕΤΣΙΟΣ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006
ΕΠΙΚΑΘΗΓΗΤΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΥΡΕΤΣΙΟΣ

μαθών ὅτι ὁ Εύμενης ἐταξείδευεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀπέστειλεν ἀνθρώπους διὰ νὰ τὸν δωλεφωνήσουν. Οἱ δολεφόνοι ἔνεδρεύοντες πλησίον τοῦ μαντείου, ἐπιτίθενται κατ' αὐτοῦ καὶ ἐκτοξεύουν κατὰ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ τραχήλου του λιθους μεγάλους, ἐκ τῶν ὅποιων ἔκεινος ζαλισθείειν καὶ καταπεσὼν ἐνομίσθη νεκρός. Ἡ φήμη μάλιστα πανταχοῦ διεῖδεθη ὅτι ἐδολοφωνήθη· καὶ μάλιστα ἀκόλουθοί τινες τοῦ Εύμενους σπεύσαντες εἰς Πέργαμον ἀνήγγειλαν εἰς τὸν ἀδελφόν του Ἀτταλον τὴν δολοφονίαν. Ο Ἀτταλος, ἀνὴρ χρηστὸς καὶ ἔχων πρὸς τὸν ἀδελφόν του μεγάλην στοργήν, ἀνηγορεύθη βασιλεὺς καὶ ἔλαβε σύζυγον τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ του. Ἀλλ ὁ Εύμενης ἔγη καὶ ἐπορεύετο εἰς Πέργαμον. Μαθών τοῦτο ὁ Ἀτταλος, εὐθὺς ἀφῆρεσεν ἀπὸ τῆς κεφαλῆς του τὸ στέμμα, καὶ ἔσπευσε μετὰ τῶν ἀκολούθων του εἰς πρεϋπάντας τοῦ ἀδελφοῦ του. Ο Εύμενης μετὰ γλυκύτητος καὶ ἔκεινον ἐδεχθη καὶ τὴν βασιλισσαν μετὰ πολλῆς τιμῆς καὶ πραότητος. Ἀποθανὼν τέλος μετ' ὀλίγον χρόνον κατέλιπε διάδοχον τὸν Ἀτταλον, ὅτις λαβὼν καὶ πάλιν γυναῖκα τὴν σύζυγον τοῦ ἀδελφοῦ του καὶ τεκνοποιήσας ἐξ αὐτῆς δὲν κατέλιπε διάδοχον τοῦ θρόνου οὐδένα ἐκ τῶν ιδίων του υἱῶν, ἀλλὰ ἀναθρέψας βασιλικῶς τὸν υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ του τὸν ἀνηγόρευσεν, ἐφ ὅτον ἀκόμη ἔγη, βασιλέα.

19. "Οταν εὑρισκώμεθα εἰς διέκτασιν πρὸς τὸν ἀδελφόν μας, ἀνάγκη νὰ φροντίζωμεν νὰ πληγιαζωμεν καὶ νὰ συναναστρεφώμεθα τοὺς φίλους του, νὰ ἀποφεύγω-

μεν δὲ ὅσον δυνάμεθα τοὺς ἔχθρούς του, μιμούμενοι τοὺς Κρῆτας, οἱ ὅποις ὁσάκις ἐπολέμουν κατ' ἄλληλων, ἐὰν ἔξωτερικὸς ἔχθρος ἐπήρχετο κατὰ τὴς γῆσσον των, εὐθὺς συνεφίλιώνοντο καὶ ἐπετίθεντο ἐναντίον τοῦ κοινοῦ ἔχθροῦ. Διότι εἰς τὴν κοινωνίαν συμβαίνει τὸ ἔξης: οἱ κακούθεστατοις ἔχθροι, ὁσάκις βλέπουν ἀδελφοὺς ἔχθρευμένους, πλησιάζουν τὸν ἕνα ἔξ αὐτῶν τὸν ἔχοντα ἀσθενέστερον χαρακτῆρα καὶ προσποιοῦνται ὅτι καὶ αὐτοὶ ὄργιζονται καὶ ἀγανακτοῦν διὰ τὴν συμπεριφορὰν τοῦ ἄλλου. Μὴ λησμονῶμεν εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἕνα ωραῖον μῆθον. Μίαν ὅργιθα ἀσθενῆ ἐπεσκέψθη ἕνας ἀγριόγατος καὶ ἡρώτα περὶ τῆς ὑγείας της. Ἐκείνη ἀπεκρίθη· «Καλὰ εἶμαι, ἐὰν σὺ φύγῃς». "Οταν λοιπὸν μᾶς πλησιάζῃ κανεὶς ἔχθρος τοῦ ἀδελφοῦ μας καὶ θέλῃ νὰ μάθῃ τὴν μυστικὴν αἰτίαν τῆς ἔχθρας μας, ὀφείλομεν νὰ τοῦ ἀπαντήσωμεν· «Καμμίαν ἔχθραν δὲν ἔχω πρὸς τὸν ἀδελφόν μου, σύτε ἔχεῖνος πρὸς ἐμέ, ἐὰν δὲν τείνωμεν τὸ σῆς εἰς τοὺς συκοφάντας.» "Οταν ἔχωμεν ὄφθαλμίαν, ἀπομακρύνομεν τὰ βλέμματά μας ἀπὸ τὰ ἀντικείμενα τὰ ἐρεθίζοντα τοὺς πάσχοντας ὄφθαλμούς μας, σύτω καὶ ὅταν εἴμεθα εἰς διάστασιν πρὸς ἀδελφόν· μακρὰν ἀπὸ τοὺς ἔχθρούς των, μακρὰν ἀπὸ τοὺς συκοφάντας των! Καλὸν εἶνε γὰρ πλησιάζωμεν τοὺς συγγενεῖς του, τοὺς οἰκείους του, τοὺς φίλους του, τὴν σύζυγόν του καὶ πρὸς αὐτοὺς νὰ ἐκφράζωμεν τὰ κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ μας παράπονα.

20. Διὰ τοῦτο συμφέρον εἶνε οἱ ἀδελφοὶ νὰ ἔχουν τοὺς αὐτοὺς φίλους. Διότι αἱ χωρισταὶ φιλίαι καταί-

χωρισταὶ συναναστροφαὶ ἀπομακρύνουν τοὺς ἀδελφοὺς ἀπ' ἄλληλων. Πλὴν δὲ τούτου αἱ φίλαι πρὸς ἀνθρώπους διαφόρων χαρακτήρων δηλοῦν δτι καὶ οἱ ἀδελφοὶ εἶνε ἀνόμοιοι κατὰ τὸν χαρακτῆρα. Ἐθεν δέ τε ἡ κοινὴ τράπεζα, δέ τε αἱ κοιναὶ παιδιά, δέ τε ὁ συνοικισμὸς συντελεῖ τόσου εἰς τὴν ἀδελφικὴν ὅμονοιαν, δσον τὸ νὰ ἔχουν οἱ ἀδελφοὶ τοὺς αὐτοὺς φίλους καὶ τοὺς αὐτοὺς ἔχθρούς, καὶ νὰ ἀποστρέφωνται ἐπίσης τὰ αὐτά. Διότι αἱ κοιναὶ φίλαι δέ τε διαβολὰς φέρουν δέ τε συγκρούσεις.

Καὶ ἐὰν δὲ ἐπέλθῃ διάστασις μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν, οἱ κοινοὶ φίλοι εὐθὺς τὴν διαλύουν. Διότι, καθὼς ὁ κασσίτερος, δταν διαρραγῇ χάλκινόν τι ἀγγεῖον, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ συγκολλᾷ τὰ διαρραγέντα μέρη, τοισυτοτρόπως καὶ ὁ κοινὸς φίλος μεσολαβῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν φίλων, οἱ ὅποιοι ἥλθαν εἰς διάστασιν, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ συνάπτῃ καὶ σύνδεῃ πάλιν αὐτούς.

Τέλος δὲν πρέπει νὰ παραμελῶμεν τὸν ἀδελφόν, διότι δῆθεν ἔχομεν πεποίθησιν δτι ὁ ἀδελφός ἐκ φύσεως πάντοτε θὰ μᾶς ἀγαπᾷ. Καὶ ὁ ἵππος ἐκ φύσεως ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὁ σκύλος ἐπίσης τὸν κύριόν του. ἀλλ' ἐὰν δὲν περιποιούμεθα τὰ ζῷα ταῦτα, χάνουν πᾶσαν πρὸς ἡμᾶς ἀγάπην καὶ ἀποξενοῦνται.

21. Μεγάλως εἰς τὴν ἀδελφικὴν ὅμονοιαν συντελεῖ καὶ ἡ περιποίησις ἡ παρεχομένη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ εἰς τοὺς ἐκ γυναικὸς συγγενεῖς τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τοὺς ὑπήρετας τοὺς προθύμους καὶ πιστοὺς εἰς τοὺς ἀδελφούς μας, καὶ ἡ εὐγνωμοσύνη ἡ ἔκδηλουμένη εἴτε εἰς τοὺς ἱατροὺς τοὺς θεραπεύσαντας τὸν

ἀδελφόν μας εἴτε πρὸς φίλους καθ' οἶονδήποτε τρόπον εὐεργετήσαντας τὸν ἀδελφόν μας. Ἐλλ' ὑπὲρ πάντα ταῦτα τὴν γυναικα τοῦ ἀδελφοῦ μας πρέπει νὰ θεωρῶμεν ώς Ἱερώτατον καὶ ἀγιώτατον πρόσωπον, νὰ τὴν σεβώμεθα, καὶ νὰ τὴν ἐπαιγῶμεν χάριν τοῦ ἀδελφοῦ μας. ἐὰν δὲ περιφρονῆται ὑπὸ τοῦ ἄνδρός της, πρέπει καὶ ἡμεῖς νὰ δειχνύωμεν ἀγανάκτησιν διὰ τοῦτο, καὶ ἐὰν εἰνεὶ ὠργισμένη, νὰ τὴν καταπραῦνωμεν. ἐὰν περιπέσῃ εἰς ἔλαφρόν τι πταῖσμα, νὰ τὴν συμφιλιώνωμεν πρὸς τὸν ἄνδρα της καὶ νὰ ἐνώψιμεν μετ' αὐτῆς τὰς παρακλήσεις μας πρὸς αὐτόν. Διὰ τοῦτο, ἐὰν ὁ ἀδελφός μας ἀποφεύγῃ τὸν γάμον, πᾶν μέσον πρέπει νὰ μεταχειρισθῶμεν διὰ νὰ τὸν πείσωμεν νὰ νυμφευθῇ, καὶ ἐὰν ἀποκτήσῃ τέχνα, νὰ τὰ ἀγαπῶμεν ώς ἐξ ήσαν ἰδιαῖ μας, καὶ μάλιστα νὰ εἴμεθα πρὸς αὐτὰ γλυκύτεροι καὶ μειλιχιώτεροι τοῦ πατρός, εἰς τρέπον ὥστε ὅταν ἐκ νεανικῆς ἀνογκίας περιπέσουν εἰς σφάλμα τι καὶ ἔνεκα φύσει τῶν γονέων φεύγουν ἐκ τοῦ πατρικοῦ οἴκου, νὰ εὑρίσκουν πλησίον μας καταφύγιον καὶ νὰ ἀποφεύγουν σύτως ἄλλας κακὰς συναναστροφάς. Ὁ Πλάτων εἶχεν ἀνεψ.όν, τὸν ὄποιον οἱ γονεῖς του ἐπέπληγταν συχνὰ καὶ ὕβριζαν, διότι ἡ διαγωγή του δὲν ἦτο σεμνή. Θέλων λοιπὸν νὰ ἀποφύγῃ τὰς ὕβρεις τῶν γονέων του κατέλιπε τὸν πατρικόν του οἶκον καὶ μετέβη εἰς τοῦ θείου του. Ὁ Πλάτων τὸν ἐδέχθη ἀνευ ὄργης καὶ ἀνευ ἐπιπλήξεων, ἀλλὰ τούναγτίον, μὲ τὴν γλυκύτητα καὶ μὲ τὴν ἀγάπην, τὴν ὄποιαν ἐπεδείχνυε, κατώρθωσε νὰ διεγείρῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νέου τὸ συναίσθημα τῆς αἰδοῦς καὶ

τὴν φιλομάθειαν. Οἱ φίλοι ἐμέμφεντο τὸν Πλάτωνα, διατὶ δὲν ἐπιπλήττει τὸν ἀνεψιόν του καὶ δὲν τὸν νουθετεῖ. 'Ο Πλάτων ὅμως ἀπεκρίγετο, ὅτι καὶ πολὺ τὸν νουθετεῖ, διότι τὸν καμνει· νὰ ἔννοήσῃ διὰ τοῦ παραδείγματός του πόσον μεγάλη εἶνε ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν καλῶν καὶ τῶν κακῶν πράξεων.

Τοὺς υἱοὺς λοιπὸν τῶν ἀδελφῶν μας καθῆκον ἔχομεν νὰ παρακινῶμεν εἰς τὰς καλὰς πράξεις, καὶ ὅταν τοὺς βλέπωμεν προκόπτουτας καὶ τιμωμένους νὰ χαρωμεν καὶ νὰ τοὺς ἐπαἰνῶμεν.. Διότι τὸ νὰ ἐπαἰνῇ τις τοὺς ίδίους του υἱούς εἶνε ἐγωϊστικὸν καὶ δυσάρεστον εἰς τοὺς ἀκούοντας· νὰ ἐπαἰνῇ ὅμως τοὺς υἱούς του ἀδελφοῦ του εἶνε εὐάρεστον καὶ θεῖον. Μὴ λησμονῶμεν δὲ καὶ τὸ παράδειγμα τρῦ Ήρακλέους, ὅστις, ἐνῷ εἶχε πλείστους υἱούς, ὅμως ὑπὲρ πάντας τούτους ἤγαπησε τὸν ἀνεψιόν του Ιόλαον.

